

30
Annuaire Jehova!

SPECIMEN ACADEMICUM

DE

NOTIONE MUNDI
AFFIRMATIVA,

QUOD

*Approbante Amplissimo Collegio Philosophico in Re-
gia Academia Aboënsi.*

PRÆSIDE,

VIRO maxime Reverendo atque Celeberrimo,

DN. MAG. CAROLO
MESTERTON,

S. S. Theol. DOCT. nec non Log. & Metaph. PROF.
Reg. & Ord.

Placida bonorum Censura submitte

REGIUS STIPENDIARIUS,

ANDREAS JOHANNES HOLMDAHL,

Tavastia- FENNO.

Die IV Junii, Anni MDCCLIII.

in Auditorio Majori,

Horis ante meridiem solitis.

ABOÆ, Impressit Direct. & Typogr. Reg. Mag. Duc. Finland.
JACOB MERCKELL.

No. Chytraus

Admodum Reverendo atque Praclarissimo

VIRO

D:N MARTINO MARTINIO,

Pastori in Hauho, Tulois & Luopiois, longe meritissimo Vicinique Districtus
Præposito vigilantissimo, quavis observantia colendo,

Admodum Reverendo atque Praclarissimo

VIRO

D:N MAG. ANDREÆ SALOVIO,

Ecclesiarum quæ DEO in Orivesi & Enäjvi colliguntur Pastori dignissimo, nec non
adjacentis Districtus Præposito adcuratissimo, ut olim Informa-
tori Fidelissimo, ita nunc Patrono & fautori exoptatissimo,

VIRO Plurimum Reverendo atque Praclarissimo

D:N THOMÆ PACCHALENIO,

Pastori Wänoënsium meritissimo, Fautoris & Benefactoris loco devenerando,

VIRO Plurimum Reverendo atque Praclarissimo

D:N IMMANUELI FOENANDRO,

Ecclesiarum quæ DEO in Janackala & Hausjärvi colliguntur Pastori Laudatissimo,
Fautoris loco honorando.

VIRO Plurimum Reverendo atque Praclarissimo

D:N MAG. HENRICH FLEGE,

Pastori Kimittoënsium longe meritissimo, nec non fautori certissimo, non
nunquam amando.

VIRO Plurimum Reverendo atque Praclarissimo

D:N JACOBO SILVANO,

Pastori in Kumlinge & Brändö, meritissimo, Fautori certissimo, omni veneratione prosequendo.

I*N pignus grati animi, ob plurima in me collata beneficia, ul-
& Fautores optimi, cum adpreca-
volui ac*

Admodum & Plurimum Reverendorum

**Cultor humillimus atque
AUCTOR &**

Admodum Reverendo atque Praclarissimo

VIRO

D:N MAG. CAROLO GUSTAVO HALLMAN,

Ecclesiarum quæ Deo in Sund & Sund. Skifären colliguntur Praeposito & Pastori longe meritissimo, Scholæque in Alandia florentis Inspectori adcuratissimo, ut Nutritio ante hac, ita nunc quoque fautori & Patrono, pie colendo.

Admodum Reverendo atque Praclarissimo

VIRO

D:N MAG. GUSTAVO HAARTMAN,

Loimijokiensium Pastori & Praeposito longe meritissimo, parentis loco, multis nominibus perpetuo Venerando.

VIRO Plurimum Reverendo atque Praclarissimo

D:N MAG. GUSTAVO POLVIANDRO,

Pastori Ecclesiarum quæ in Hattula & Tyrvânda Deo colliguntur longe dignissimo, olim informatori fidelissimo, nunc Fautori qua par est veneratione prosequendo.

VIRO Plurimum Reverendo atque Praclarissimo

D:N CAROLO ZIDBECK,

Ecclesiae quæ in Somero viger, Pastori longe meritissimo, fautori certissimo, amore sincero prosequendo.

VIRO Plurimum Reverendo atque Praclarissimo

D:N MAG. CAROLO JOHANNI BECMAN,

Legionis Equestris Abdensis Pastor longe meritissimo, imo & Fautori certissimo, quavis veneratione, colendo.

VIRO plurimum Reverendo atque Praclarissimo

D:N JOHANNI TIMENIO,

Vice Pastori & Sacellano in Pargas longe dignissimo nec non Benefactori, quovis honoris genere afficiendo.

*teriorisque favoris spem, hoc munusculum, Vobis Patroni
tione, omnigenæ felicitatis, consecratum
debul.*

NOMINUM VESTRORUM.

Oblervantissimus

RESPONDENS.

Ingenieuren wid Landsmätare Contoir

Wälädle och Höghachtad

Herr JOHANNES GABRIEL COLLEN,

Min Högtåhrade Herr Gynnare och Broder.

En och

Handelsmännerne i Stapel-Staden Åbo

Ähreborne och Höghwälsachtade Herrar

Herr HANS HENDRICH WITTFOTH,

Herr JACOB BREMER,

Herr NICLAS CRETALÉN,

Herr JACOB GARDBERG,

Samtelige mine Högtåhrade Wäl-Gynnare.

DE allmänna Begrep / som de lärda hysa /
om vår synliga Werld / äro i dessa bla-
den ristade / hwilcke jag är förbunden / at op-
offra Eder / Mine Herrar och Gynnare / til
iwederwäls af min erkänksamhet / mot Mine Her-
rars mig ofta ertedda gunst och betwägen-
het / önskaandes at denna min menlösa wälsme-
ning / gunstigt må blifwa optagen ! Då jag
med så mycket större nöije / under en frogen
suckan / för Eder beständiga sällhet och wälgång /
städse skal twara /

Edra Höghwälsachtade Tjänns

Ödmüt- och öfsumste-tjenare,

AND. JOH. HOLMDAHL.

I. N. 7.

§. I.

M

Undus est mutabilis atque contingens.

Dari in mundo successiva & se invicem excipientia, singulis momentis, per experientiam edocemur, qua rerum in mundo, occurrentium, unam accedere alteram evanescere, unius interitum alterius ortum sequi, certo certius deprehendimus atque observamus. Quandoquidem vero, sine mutatione, nullam rerum successionem, concipere valeamus, in mundo, quæ mutationum vicissitudinem subeunt, utique deprehenduntur. Neque simultanea mundi a mutabilitatis lege sunt exempta; non enim inter eadem vel unum, quod semper idem maneat, nullamque status sui patiatur mutationem, invenire licet, quippe; quod suo demum interitu luculenter comprobant. Huic igitur mutationi singula mundi entia esse obnoxia, si necessarium foret, & propo-

A

sita

sita nobis brevitās, quibus scilicet ea, quæ de mundo prædicari possunt, generaliter solummodo indicare est animus, id ferret, non adeo difficile foret ostendere. Hæc vero singularum mundi partium mutabilitas, quo minus de toto mundo generatim prædicari possit, nihil videtur obstare; mundus etenim non pars, verum totum actualium finitorum nuncupatur; totum vero nihil aliud est, secundum communem consensum, quam ipse complexus suarum partium, adeoque secundum rem, cum illis prorsus idem.

Est itaque mundus mutabilis. Mutabilitas vero entis, vel est absoluta vel hypothetica. Illa obtinet, quando entis non spectari in nexu cum aliis, determinationes aliæ atque aliæ sibi possunt succedere; hæc vero, cum ens, licet in nexu cum aliis spectetur, nihilominus alios atque alios potest admittere status. Binas has mutabilitatis species singulis mundi entibus adjudicare haud veremur. Et absolutam quidem mundo tribui debere mutabilitatem neminem non nobis concessurum confidimus: An vero hypothetica illa eidem competat, eaque eo in mundum quadret sensu, quo eam de partibus quibuscunque mundi constitutivis adhibuimus, non est nobis adeo planum.

Mundum tamen in se & sua natura mutabilem proclamamus, quod ex ore Metaphysicorum idem est, ac interne, absolute & simpliciter tale esse. Hoc etiam peripetito, genus definitionis mundi posuerunt mutabile, dum seriem mutabilium omnium tam simultaneorum quam successivorum & inter se connexorum eum esse dixerunt

runt Metaphysici. Obiter heic monemus, nos ad generalissimum mundi conceptum & corpora atque spiritus finitos referre; dicunt etenim Philosophi mundum esse universitatem rerum simul existentium & successivarum præcise spirituum. Porro, nullum mutabile est necessarium; ideo enim aliquid est necessarium, quia unice sic & non aliter est possibile: hinc omne mutabile, & consequenter mundus, cum singulis ejus partibus ob defectum mediæ cujusdam, inter necessitatem & contingentiam, adfectionis, est in se contingens.

Occurrit heic distinctio contingentia in contingentiam constitutionis & consecutionis. Illa est possibilitas non essendi, hæc possibilitatem aliter non essendi includit. Utramque mundo vindicare convenit. Contingentem esse mundum jam modo prædicavimus; hinc ejus oppositum contradictionem non involvit; hinc si mundus existat, eundem non existere haud repugnat. Cum porro absolute sit mutabilis, vario illum modo esse determinabilem, seu aliter aliterque posse existere, insimul nobis erit affirmandum. Insuper notamus: quamvis ipsa contingentia notio nos admoneat, phaenomena contraria iis, quæ in hoc mundo sunt, in & per se possibilia esse, ex ejusmodi tamen intrinsece possibilibus ea tantum sunt actualia in mundo, seu existentiam nanciscuntur, quæ sufficientem cur potius sint quam non sint, habent rationem. Hinc illum Philosophorum canonem non insimulamus vitii, quo a possibilitate ad actualitatem non tuto concludi posse asseverant.

§. II.

Existentia mundi est modus.

Omne ens vel ut potentiale, quod cum possibili coincidit, vel ut actuale spectatur. Possibile nuda prædicatorum non repugnantia, seu contradictionis absentia absolvi, communiter statuitur. Hujus oppositum est impossibile, repugnantia seu contradictione laborans. Possibile ergo quatenus illius oppositum sibi ipsi repugnat, sive impossibile est, eatenus est necessarium. Necessarium etenim in unitate determinabilitatis jure collocant Metaphysici. Possibilitates itaque rerum in universum omnes absoluta laborare necessitate satis indicavimus. Quænam vero adeiusemodi possibilitates sint referenda ulterius nobis erit videndum. Essentia rei cujusdam conceptu ejus primo, vel quod idem plane est, prædicatis sibi mutuo non repugnantibus, quorum unum non determinatur ex altero, neque ex alio priori in ipsa re, constituitur; habet igitur mundus, vi essentiæ intrinsecam possibilitatem, cui possibilitati cum absoluta conveniat necessitas, essentiam Mundi esse absolute necessariam liquet. Adfectiones porro, quæ ex essentialibus unice determinantur, Subjectoque constanter inhærent, vocantur attributa. Hæc quia rationem sui sufficientem in entis habent essentia, & posita ea, necessario ponuntur, sunt quoque æque ac ipsa essentia absolute possibilia ac necessaria. Si enim oppositum attributorum admitteretur, sequeretur inde, posita essentia, aliquid simul.

simul poni, & non poni, & idcirco ens esse ens & non ens, quod per principium contradictionis est impossibile. Ex dictis igitur patet intrinsecam entis possibilitatem & essentialia & attributa comprehendere, & tantummodo circa veritates necessarias versari. Possibilitatem itaque mundi non subesse contingentiae quilibet facile videt. At nihilominus mundus est contingens (§. I.). Mundo igitur non ut possibili sed actuali adjudicari debet contingentia. Nec enim necessitas circa existentiam vel actualitatem ullius entis versatur, nisi ejus unice, cui ad actualitatem sufficit esse possibile, quodque entis necessarii atque Dei nomine veneramur. Hinc existentia & actualitas mundi ex ejusdem non determinatur essentia.

Quo circa, quia modus vel accidens est, quod enti competit, non tamen ex ejus determinatur essentia, existentia mundi ejusdem erit modus. Ea vero cum sit modorum natura, ut ab ente, cui insunt, ab esse possint; proinde neque impossibilitatem ex non facto neque necessitatem ex facto mundum inferre, nobis statueretur est integrum.

§. III.

Mundus est dependens.

Mundum in omni sui complexus latitudine contingentiae subesse, h. e. posse esse & non esse (§. I.) adteruimus. Omne vero existens rationem suae existentiae sufficientem aut in se ipso, aut in alio actuali habere demonstrant Metaphysici. Hinc existentiae mundum

mundi ratio aut in ipso mundo, aut in alio ente existente later. Ipsa vero contingentiae natura, quae mundo (§. I.) est vindicata, quominus existentiam mundi in ipso fundari statuamus, reclamationat.

Si enim mundus contingens se ipsum produxisset, tum aut in essentia & attributis, aut propria activitate, quae se ipsam protruxisset, hanc suae existentiae rationem possideret. Atqui non in essentia & attributis Mundi existentia ejus radicatur: hoc enim adsumto, mundus contingens in necessarium absurde mutaretur; siquidem essentiae & attributa rerum sint necessaria, & necessarium ex necessario pullulare fonte, omnino conveniat statuere. Neque ex propria actione mundus est prognatus; quatenus enim se ipsum produceret, jam dudum ante hanc sui productionem existeret; si quidem in actu formali ad se faciendum esse non posset, nisi existentiam possideret, cum non existentis nulla sit vis, nulla proinde actio; Quatenus vero actione hac suam jam demum existentiam procuraret, ante productionem non existeret. Esset igitur & simul non esset, esset ipse sui causa, ipseque suus effectus, quod sine manifesta adsumi non potest contradictione.

In se ipso itaque cum rationem existentiae suae sufficientem continere nequeat mundus, in alio extra illum existente eandem sitam nobis facile persvadebimus. Unde veritas nostri enunciati, quod scilicet mundus sit ens ab alio seu dependens, sibi optime constat. Hoc ipsum vero ens, in quo rationem existentiae mundi sufficientem collocatam volumus, nequaquam erit contingens.

Con-

Contingens enim suæ ipsius contingentia rationem non complectitur, verum in existendo, per modo demonstrata, ab alio dependet; in operando, seu agendo itaque contingens etiam erit atque dependens, secundum illum Philosophorum canonem: Modum essendi sequitur modus operandi. At omne existens est vel necessarium vel contingens. Negato igitur, actualitatem mundi in ente quodam contingente fundari, sequitur, rationem illius sufficientem in actuali extra seriem contingentium constituto, & per consequens in Ente Necessario, quod DEi nomine veneramur, contineri. Non tamen in Divina essentia vel attributis, quæ absolutæ sunt necessitatis, quærere debemus; si enim ex essentia vel attributis DEi existentia mundi determinaretur, mundus in necessarium, relicta contingentis natura, abiret, quod manifeste implicat. Ergo in actu DEi libero. Actus autem Dei liber voluntas vocatur, quam itaque principium fiendi existentia mundi constituimus.

§. IV.

Mundus cum oritur, oriatur, necesse est, ex nihilo nec interit nisi per annihilationem.

Ortus est mutatio, ex mere possibili in existens: mutatio contra ex existenti in mere possibile, est inter-

teritus, ortus itaque ex nihilo est ortus ejus, cujus nulla pars ipsi præexistit; ita ut ex nihilo productum dicatur, quidquid de se ipso nihil est, & existentiae suæ realitatem omnem habet ab alio: Annihilatio e contrario, dicitur ille entis interitus, post quem nulla ipsius pars existit superstes. Hisce expositis ortum & interitum mundo nequaquam repugnare, nemo non facile perspicit. Existentiam etenim mundi esse modum, h. e. per essentiam non determinari (§. II.) adseruimus; hinc nulli subest absolutæ necessitati, verum e contra, ob contingentiam, quam possidet (§. I.) potest existere, & non existere, seu ad existentiam & non existentiam indifferenter se habet. Hæc itaque indifferencia possibilitatem ortus & interitus mundi proxime arguit.

Insuper, mutabilitas, quam mundo competere (§. c.) prædicavimus, nostrum assertum evidenter declarat: si enim mundus non existat, eundem e possibilitate ad actualitatem transire sive oriri utique non repugnat, modo detur ens quoddam actuale extramundanum, ea præditum virtute ut eum producere potis sit. At dari ens necessarium, quod vi & abundantia ipsius existentiae suæ existat, & per se sufficiens sit actualitatem mûdo impertiendam, seu existentiam a sua distinctam, largiendam quodque Dei nomine veneramur, Theologia Nat. nos satis superque docet convincitque. Idem etiam de mundi interitu esto judicium. Mundus videlicet si existat, ope sustentatricis Dei manus, in eodem semper durabit statu,
in

in se nihilominus mutabilis donec illi placuerit eundem penitus destruere: Quod neque mundo, ut enti mutabili & contingenti, ulla ex parte repugnat. Ortum tamen mundi, sub illa tantum conditione, ut ex nihilo oriatur, esse possibilem paucis ulterius probare conabimur. Ponamus enim mundum ita ortum esse, ut tamen jam aliqua ejus pars præexisterit, hac ratione, quid de mundo prædicari deberet, utrum ex nihilo ortus esset, an secus nunquam constare posset: Utrum enim dixerimus, incongrue, ex negato partium mundi ex nihilo ortu, dictum erit. Et, quod præcipuum est, cum nondum ortus esset mundus, non tamen fuit amplius mere possibilis, siquidem partes quædam illius ei jam præexisterant, adeoque jam qua existentia partem fuit determinatus.

Quo pacto Mundus & oriretur & non oriretur, quandoquidem partes jam antea existentes habere, & nihilo minus ex mere possibili in existens mutari, apertam involvat contradictionem. Mundum itaque nisi a nihilo producat, non posse oriri, extra dubitationis aleam positum esse confidimus. Idem fere, pro adstruendo mundi interitu, non nisi per annihilationem, recurrit processus. Mundus etenim non annihilatus non interit, dum superstitæ parte in mere possibile non mutatur, quod secundum definitionem interitus a nobis datam, omnino deberet. Mundus proinde non potest interire, nisi per annihilationem,

§. V.

In mundo datur nexus.

Nihil in universum dari, quod non rationem sui agnoscat sufficientem recte urgent Philosophi. Nimirum, ut qua adsit ratio, ubicunque existit effectus, omnino est necessarium, cum ratio sit id ipsum, ex quo intellegi potest, quare alterum sit; vel sit id, quod ad quæstionem, quare res sit, sit hoc modo non alio, responsionem præstat intelligibilem; quæ etiam sufficiens est quo usque nihil est in re, quod non ex ea ratione intelligi possit, quare sit. At quorum unum in se continet rationem alterius sufficientem, ea dicuntur connexa; proinde nihil omnino, quod non in aliquo saltim nexu sit constitutum, deprehendere licet. Entia vero hujus mundi vel alia aliis coëxistunt vel se invicem subsequntur; hinc nexus omnis est ratione coëxistentiæ, vel successionis, & per consequens, in connexis aliquid detur, oportet, per quod, cur coëxistant, vel unum alterum inlequatur, intelligitur.

Coëxistentia vero entia, actione vera & reali in se invicem agant, in quantum connectuntur, h. e. ratio sufficiens accidentium in uno eorum evenientium continebitur in altero: sic

CON-

***) o (***
connexus est status telluris cum sole, quoniam
ratio caloris terræ & vegetationis plantarum est in
sole.

Quod si iam entia ejusmodi coëxistentia, quo-
rum unum rationem sufficientem mutationum in alte-
ro contingentium continet, ab agente intelligente ideo
simul producantur, ut mutationes quæ in uno eo-
rum fieri possunt, actu fiant, nexus eorum in de-
pendentia finis a medio quoque consistit, seu exi-
stet nexus per causas finales. Patet insimul, en-
tium coëxistentium, quorum unum alterum non
præcedit, nullam dari, quod ad existentiam, con-
nexionem, ita ut alterum sit alterius existentia causa,
entia itaque coëxistentia, qua talia, per causas
efficientes non sunt connexa.

At si rerum coëxistentium una ponatur aliquan-
do causa efficiens alterius, tum quidem altera vi
ortus cum priori connectitur & in nexu spectantur,
quatenus tamen successivæ sunt res hæ coëxisten-
tes, non vero quatenus coëxistunt. Successiva ita-
que entia connectuntur, quatenus unius existen-
tia ab altero dependet per modum causati a
causa, vel effectus a causa efficiente. Quatenus
nimirum entia sunt successiva, eatenus unum præ-
cedit, alterum sequitur; in quantum autem simul
connexa, in tantum antecedens continere debet in se
rationem, cur existat consequens; unum ergo
eorum est causa, alterum causatum. Si, de ce-
tero,

tero, agens intelligens, causam ideo producit in
successivis, ut existere possit, & demum existat
causatum, nexus successivorum consistit quoque
in dependentia finis a medio, & actionis causae
efficientis a fine simul.

Propter enim causatum agit ens, adeoque
causatum hoc est finis, causa vero, qua produci-
tur, quo in casu causa cum causato, duplici ra-
tione connectitur, per causas videlicet & efficien-
tes & finales. Nexum, qui in mundo obtinet, bre-
viter delineatum, heic exhibuimus, eundem
enim plenius evolvere, per singulas ejus-
dem species eundo, nobis institui
ratio non permittit.

SOLI DEO GLORIA!

